

HORVÁTH GÉZA

ÖTVENÖT ÉVE ALAKULT A SZLOVÁKIAI MAGYAR TANÍTÓK VASS LAJOS KÓRUSA

Ünnepi hangverseny Szijjártó Jenő születésének 100. évfordulóján, Zselízen (Fotó: Krüger Viktor)

A cím így – persze – nem teljesen igaz, hiszen az 1964 novemberében alakult kórust akkor Csehszlovákiai Magyar Tanítók Központi Énekkarának nevezték, és röviden csak CSMTKÉ-ként emlegették. Az egykori rövidítés ma már becenévvé szelídült. Jómagam (és még sokan mások is) a mai napig ezzel a rövidítéssel jelöljük be zsebnaptárunkba a „Tanítókórus” öszszjövetelét.

Nem jelenthetjük ki határozottan, hogy az 1964-ben alapított központi kórus a világháborúk közt működő *Szlovákiai Magyar Tanítók Országos Énekkarának* utóda (még kevésbé jogutóda) kívánt lenni. Hiszen ha így lett volna, joggal követelhetne volna magának az 1935-ben (szlovákiai magyarok pénzéből) épült Magyar Tanítók Házát. Merőben más történelmi helyzet hívta életre a Szlovákiai Magyar Tanítók Énekkarát, mint a CSMTKÉ-t. 1921-ben, közvetlenül a nem kis traumát okozó trianoni döntés után a Csehszlovákiához csatolt magyarság még aránylag egy tömbben élt, a magyar gyerek magyar iskolába járt, a magyarlakta területek templomaiban mindenhol magyarul szólt a pap a híveihez. Számos dalárda, énekkar működött még apró falvakban is az elcsatolt területeken – *továbbra is*, vagy az első világháború veszteségeinek dacára: újra. A sokkal nagyobb pusztítással járó második világháborút követő években azonban nem sok reményt hagytak a szlovákiai magyarságnak. A karnagyok,

kántortanítók közül sokan elestek, a háborút követő kitelepítés, deportálás, a reszlovakizáció és a lakosságcsere pedig nem csupán őket, hanem a kórusok énekeseit is érintette. A bolsevista hatalomátvétellel járó egyházellenesség sem tett jót a kóruséletnek. A szó szoros értelmében alapjaiból kellett felépíteni a magyar iskolákat, majd a kórusokat is. *Szijjártó Jenő* és néhány karnagytársa fölismerte, hogy az énekkarokat lehetetlen lenne karnagyok hiányában „feltámasztani”. Ezért – amikor már kissé enyhült a politikai légkör – számos karnagyképző tanfolyamot szerveztek. Ezen a tanfolyamokon jelentkezett az igény: szükség lenne egy „gyakorlókórusra”. 1958-ban a Csemadok Központi Bizottsága és a Népművelési Intézet (Osvetový ústav) a zselízi országos népművészeti bemutató keretében megszervezte az első (később „nulladikra” átkeresztelt) énekkari fesztivált. Ekkor még csak négy kórust találtak méltónak egy országos bemutatkozásra. Három évvel később, a hivatalosan is elsőnek kialakított országos énekkari találkozóon, az Énekkarok és Zenekarok I. Országos Fesztiválján az összkarban már 1200 énekes állt a zselízi szabadtéri színpadon. Az első fesztivált azonban Zselízen már nem követte második: a kórusok száma olyannyira megnövekedett, hogy ketté kellett választani a felnőtt kórusok seregszemléjét az ifjúságiakétól és a gyermekkórusokétól. A fesztiválból két verseny lett: a galántai

Kodály Napok (1969-től) és az érsekújvári Csengő Énekszó (1971-től).

1964-ben beérett Szijjártó Jenő másfél évtizedes erőfeszítése: megalakult a Csehszlovákiai Magyar Tanítók Központi Énekkara. A 257 jelentkezőből 120-at vettek fel a kórusba. Az alapító zeneszerző-karnagyon kívül *Janda Iván*, *Ág Tibor* és *Schleicher László* végezte a betanítást. Alighogy beindult a munka, Szijjártó Jenőnek távoznia kellett a kórus éléről. Az okokat firtató *Kövesdi János*nak ezt válaszolta: „*Szívem megértését kérem, hogy e helyen nem válaszolom meg ezt a kérdést, ... A CSMTKÉ létrejötté nagyrészt az én munkám eredménye, és a mai viszonyokat előidéző események életem legfájdalmasabb pontjai közé tartoznak*”.¹ A „kizárás” igazi okáról Szijjártó Jenőné így vallott a nagyközönség előtt Zselízen, a 2011-ben tartott Szijjártó Fesztiválon: „*Szijjártó Jenőt 1964-től – ... – a politikai hatalom eltiltotta attól, hogy a kórusmozgalom továbbfejlesztésében hivatalosan is részt vegyen. Történt pedig mindez az után, hogy 1963 őszén Szijjártó Jenő határozottan megtagadta a politikai vezetésnek azt a kívánságát, hogy beszügővá váljon*.”

A művészeti vezető nélkül maradt kórus élére sürgősen keresni kellett valakit, aki a nagy létszámú, de meglehetősen képzetlen, tapasztalatlan énekesgárdát valódi énekkarrá tudná kovácsolja. *Takács András* koreográfus Magyarországon járva találta meg a megoldást *Vass Lajos* személyében. A tévés műsorveze-

töként is népszerű zeneszerző-karnagy néhány hónap alatt európai versenyeken is eredményes csapatát nevelte az énekkart. 1965-től haláláig, 1992-ig volt a CSMTKÉ magyarországi vendégkarnagyja. *Schleicher László* 1972-ig, *Ag Tibor* 1974-ig dolgozott a kórossal, *Janda Iván* művészeti vezetőként 2006 júniusáig tartott ki a kórus élén. A művészeti vezető szerepét tőle *Józsa Mónika* vette át. *Vass Lajost Tamási László* (1993–1996), *Sapszon Ferenc* (1997–2006), *Tóth Árpád* (2007–2016), *Stauróczy Balázs* (2016–2017) váltotta a vendégkarnagy szerepében. 2018-ban és 2019 első felében a kórus magyarországi vendégkarnagy nélkül maradt. Ebben az időszakban (és azóta is) a budapesti *Szűcs Dániel* korrepetitorként és segédkarnagyként támogatta a művészeti vezető, *Józsa Mónika* munkáját. 2019 augusztusa óta *Kocsis-Holper Zoltán* vállalta a vendégkarnagy szerepét.

Az énekkar 1994-ben vette föl a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos

Kórusa nevet. Fellépéseit, versenysikereit több emlékfűzet, újságcikk és egy könyv² is részletesen taglalja; ezért ezúttal – írássom végén – csak egy rövid összefoglalóval kívánom felidézni a legfontosabb eseményeket. Az azonban mindenképp idekívánczozik, amit sokan csodálkoznak, amit vesznek tudomásul: a kórus havonta mindössze egyszer, egy-egy hétvégén találkozik gyakorolni, új műveket tanulni, vagy fellépni. Ennek nagyon egyszerű oka van: tagjai nem egy településen élnek, tehát nem tudnak hetente összejárni. A havi egy próbának viszont csak akkor van értelme, ha mindenki el tud jönni. Olykor már pénteken reggel, máskor „csak” pénteken délben kell elindulni az összejövetel havonként változó helyszínére. Vannak, akik ezt meg tudják érteni, de mindig akadnak, akik nem. Mindig is voltak, akik „jó szórakozást” kívánva köszöntek el a kóruspróbára utazó kollégáiktól. Igen, a zene valóban szórakoztat. De rengeteg munkát is jelent, hiszen nem az a legfontosabb, hogy minket szórakoz-

tasson, hanem hogy a közönséget is megszólítsa. A művet nem elég elénekelni, elő is kell adni... Vasárnap délután, a próbáról vagy fellépésről hazatérve érzi csak az ember, hogy mennyit dolgozott. Jó lenne ilyenkor egy nagyot lazítani. De még ekkor sem „fújhatja ki magát”. Ha másnap a tanítványai előtt is meg akarja állni a helyét, akkor készülnie kell.

Ezúttal a „Tanítókórus” nem szervez jubileumi hangversenyt. 55. születésnapján Mozart *Requiemjét* adja elő majd Érsekújvárbán. Boldog születésnapot!

¹ Szijjártó Jenő: *Gondolatok Kövesdi János kérdései alapján*. Kézirat. Megj.: A kéziratot Szijjártó Jenőné bocsátotta rendelkezésemre. Az írás *Zenekultúra – kérdőjelekkel* címmel jelent meg az Irodalmi Szemlében 1988-ban, a 6. számban.

² Horváth Géza: *Ha megszólít az ének*. A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusának (CSMTKÉ) története (1964–2004). Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 2004. ISBN 80-8062-219-1

A kórus történetének rövid összefoglalása:

1964. november 27. A kórus megalakulása – Nyitra
 1965. április 25. Az első (nem hivatalos) bemutatkozás – Nagymegyer
 1965. május 13–23. Az első hivatalos bemutatkozás – Komárom, Jó-kai Napok
 1965. október 16. Budapest, Zeneakadémia. Fellépés Kodály Zoltán jelenlétében
 1966 Hangversenykörút Kelet-Németországban – Riesa, Görlitz
 1967 Lengyelországi hangversenykörút
 1968 Debrecen, Bartók Béla III. Nemzetközi Kórusfesztivál – ezüstdiploma
 1969 Finnországi turné
 1971 Corki (Írország) Nemzetközi Kórusverseny. Nőkár: 1. hely, vegyeskar: 4. hely
 1972 Bulgáriai hangversenykörút
 1974 Międzyzdroje (Lengyelország) – nemzetközi kórusverseny – a CSMTKÉ-nak ítelték a nagydíjat
 1976 Debrecen, Bartók Béla VII. Nemzetközi Kórusverseny – III. díj
 1976 Vendégzereplés Gumpoldskirchenben (Ausztria)
 1978 Middlesbrough (Anglia) – nemzetközi kórusverseny – 3. hely folklor-kategóriában

1982 Bulgáriai hangversenykörút
 1985 Gorizia (Olaszország) – nemzetközi kórusverseny – folklor-kategória: 6. hely, polifon kategória: 8. hely
 1993 Loreto (Olaszország) – nemzetközi kórusfesztivál
 1994 A CSMTKÉ a nevét Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusára változtatja
 1995 Bécs, Nemzetközi Franz Schubert Kórusverseny – 2. hely
 1996 Tëramo (Olaszország) – nemzetközi kórusfesztivál
 2000 Budapest, Kodály Zoltán II. Kórusverseny – 2. díj és különdíj a kötelező mű legjobb előadásáért
 2008 Prága – Adventi és Karácsonyi Énekek Nemzetközi Kórusfesztiválja – aranykoszorú, 3. hely
 2010 Svájci vendégzereplés Vass Dániel meghívására – Lugano, Breganzona
 2011 Vendégzereplés Rómában
 2011 Kirándulás Strassburgban Bauer Edit meghívására
 2013 Bécs, fellépés a VI. Balassi-misén
 2014 Hangversenykörút Kanadában és az Amerikai Egyesült Államokban
 2016 Kirándulás Brüsszelben Csáky Pál meghívására

A kórus művészeti vezetője ma *Józsa Mónika*, magyarországi vendégkarnagyja *Kocsis-Holper Zoltán* (Fotó: Mészáros Angelika)